

Т. Ваєттом та трансформованим на англійському національному ґрунті його колегами за поетичним пером Г. Говардом, графом Саррі, Ф. Сідні, Е. Спенсером та іншими, на межі XVI–XVII ст. англійський сонет здебільшого створювався за т. зв. «шекспірівським взірцем», що передбачав схему римування *abab cdcd efef gg*. Така формальна побудова тексту безпосередньо впливала і на його зміст – у шекспірівському сонеті третій катрен переважно був кульмінацією, а кінцевий дистих – афористично, дотепно, іноді й парадоксально сформульованою розв’язкою. Традиційним розміром англійського сонета був, як відомо, п’ятистопний ямб.

Дж. Донн у перших трьох катренах своєї поезії точно повторює шекспірівську версифікаційну модель, проте перед фінальним двовіршем вводить додаткові чотири рядки – ще один, зайвий катрен. Відтак – схема римування поезії «Sonnet. The Token» виглядає таким чином: *abab cdcd efef ghgh ii*. При цьому зберігається традиційне місце т. зв. сонетної «вольти» (змістового чи / та емоційного перелому) в англійському варіанті цього жанру – перед сонетним ключем, після останнього катрена. Четвертий катрен створений за взірцем трьох перших, він неначе продовжує перелік, започаткований попередніми чотирирядковими строфами, додає до ланцюжка однотипних художніх образів (подарунків, які ліричний герой випрошує у героїні на згадку: стрічка, каблучка, коралове намисто) іще два такі самі образи (портрет, вірш).

Розмір поезії визначити складно, позаяк автор використовує переважно односкладові слова, а тому практично всі склади у рядку виявляються наголошеними. До слова, це характерна манера Дж. Донна – саме так написані його «Священні сонети» – тексти, що формально, безперечно, є традиційними ренесансними сонетами, хоча змістовно і зміщують акценти з любовної площини у релігійну та звернені не до жінки, а до Господа.

Отож, вірш Дж. Донна «Sonnet. The Token», не будучи чотирнадцятирядковою поезією, все ж має багато спільного із сонетним жанром. Рух його ліричного сюжету цілком повторює модель сюжетної побудови шекспірівського сонетного варіанта, а схема римування, хоча й порушує усталений канон, проте ці порушення повторюють принцип перехресного римування, характерний для шекспірівських сонетних катренів. Одначе, зважаючи на те, що сонет все ж таки є т. зв. «твердою» строфічною формою, назвати аналізовану поезію сонетом не можна, хоча вона, безумовно, й тяжіє до цього ліричного жанру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Donne J. The Complete Poetry and Selected Prose. New York: The Modern Library. 991 p.

Галина МАТУСЯК
(Кропивницький, Україна)

ФІЛОСОФСЬКО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МАНДРІВ У РОМАНІ ОЛЬГИ ТОКАРЧУК «БІГУНИ»

У своєму чималому літературному доробку лауреатка Нобелівської премії з літератури 2018 року, польська письменниця О. Токарчук самобутньо інтерпретує

сучасність, віртуозно використовуючи для цього оптику світової міфології. Вона традиційно вдається до застосування інтертекстуальних і інтермедіальних стратегій, щоби конструювати власні художні світи за базовими принципами міфомислення, що дає підстави асоціювати її творчість із неоміфологічною течією в літературі. Одним із найбільш часто оприявнюваних міфологічних мотивів у творах О. Токарчук є мотив мандрів. Найрепрезентативнішим у цьому аспекті є її роман «Бігуни», назва якого експлікує тематику твору. Характерними особливостями поетики творів польської письменниці є філософічність і психологізм, тож метою дослідження є виявити філософсько-психологічні аспекти мотиву мандрів у її книзі «Бігуни».

Мотив мандрів оприсутнюється вже на початку твору: героїня-оповідачка рефлектує над своєю першою подорожжю крізь поля, здійсненою в дитинстві. Вона розмірковує над осіло-номадичним способом життя своїх батьків, які вирушали в подорож під час відпусток, докладно описуючи ритуали підготовки до поїздки і самі виправи, артикулюючи в такий спосіб міфологічний мотив вічного повернення. Героїня-оповідачка є справжньою номадою, бо, на відміну від батьків, не пускає коріння в певному місці. Вона подає детальну портретну характеристику сучасного «вічного мандрівника», позбавленого важких валіз і зайвих багажів, готового міняти професії, не мати стабільності, а також окреслює збірний образ номад, серед яких емігранти, втікачі, бурлаки, волоцюги.

Для героїні-оповідачки «Бігунів» подорож – спосіб зникнути з просторів досяжності і стати на якийсь час невидимою. Кожна її мандрівка – тригер філософських міркувань і запитань, на які вона прагне віднайти відповіді. Її вабить мобільність, плинність та ілюзорність як характеристики цивілізованості. Разом із випадковою подорожньою вони обговорюють проблеми кільцевого (міфологічного) і лінійного (історичного) часу, пов'язуючи його з осілими народами й кочівниками.

Героїня-оповідачка в романі О. Токарчук фіксує свою увагу на топісі летовища як унікального місця, яке може бути не лише відправним пунктом подорожі або місцем пересадки на наступний літак. Вона описує величезні аеропорти, які є радше еквівалентами міст із розвинутою інфраструктурою.

О. Токарчук зачіпає у своєму романі і призначення подорожі. Для одних персонажів твору метою мандрів є бажання побачити якомога більше різних країн і отримати яскраві враження, тоді як для інших – це пошук власного коріння або ж мрія подивитися на витвір мистецтва. Героїня-оповідачка намагається заглибитися в причини того, що змушує людей обирати той чи інший транспорт. Її цікавить інтерес подорожніх до нічних потягів, які долають відстані набагато довше, ніж літаки, й обходяться значно дорожче.

Героїня-оповідачка вважає, що описи місць руйнують їх і знесилюють, зокрема, це стосується путівників. У контексті роздумів вона згадує так-званий паризький синдром, ознаками якого є шок і різні вегетативні зміни. Причиною таких психосоматичних розладів є зражені сподівання. Героїня-оповідачка наводить приклад китайця, який усе життя мріяв побачити дерево бодгі, під яким на Будду зійшло просвітлення, а потім, здійснивши мрію за допомогою щедрого друга, пережив глибоке розчарування побаченим.

Героїня-оповідачка наводить приклад лекції, прослуханої на одному з летовищ, про психологію подорожі, яка вивчає людину-мандрівника, людину, що перебуває в русі, і таким чином є в опозиції до традиційної психології, яка завжди розглядала людську істоту в незмінному контексті, у стабільності й нерухомості [1]. Ця ж лекція зачіпає питання мотивації людини до подорожі. Оповідь героїні-оповідачки є калейдоскопом докладних і фрагментарних вражень, отриманих під час подорожей: іноді – це короткі історії незнайомих подорожніх, часом – досвід когось із друзів, пов'язаний із мандрями. Це можуть бути рефлексії розмови з випадковими людьми або просто уривки з підслуханих бесід. Скажімо, героїня-оповідачка описує метод проведення екскурсій приятелькою, яка змішувала правдиві факти з літературними фантазіями письменників, коли оповідала туристам про певні місця. Часом її нарація дуже докладна, іноді – досить пунктирна. Героїня-оповідачка то вдається до розлогих коментарів почутого чи побаченого, то лише побіжно фіксує те, свідком чого вона стала. Зокрема, без пояснень залишається суголосний її думкам коментар про те, що здебільшого тримається осторонь своїх земляків, яких зустрічає у подорожах.

Нарація героїні-оповідачки людиноцентрична: вона більше уваги у своїх спостереженнях приділяє мандрівникам, які трапляються на її шляху, ніж місцям, які відвідує. Для неї готелі набувають статусу мікрокосму зі своїми повторюваними ритуалами, центром якого є обертові двері.

Таким чином, роман О. Токарчук «Бігуни» пропонує самобутню філософсько-психологічну візію мандрів, подану через химерне сплетіння спостережень і вражень героїні-оповідачки. Фрагментарність нарації й калейдоскопічне розмаїття епізодів та персонажів надають роману поліфонії й багатомірності. У фокусі уваги оповідачки – подорожні місця (готелі, летовища, потяги тощо), призначення мандрів і різниця між очікуваннями та реальністю, категорії часу і простору, осіле і номадичне життя, типажі туристів, мотивація до руху, образ сучасного мандрівника. Багато художніх ідей О. Токарчук перегукуються з рефлексіями А. де Боттона, викладеними у книзі «Мистецтво подорожі», в чому вбачаємо типологічну спорідненість у філософській картині світу обох авторів і розглядаємо як перспективу майбутніх досліджень в обраному напрямку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Токарчук О. Бігуни. Київ: Темпора, 2020. 392 с.

Bohdan NOSA
(Uzhhorod, Ukraine)

REIMAGINING AMERICAN LITERARY TRADITIONS: PHILIPP MEYER'S INNOVATIVE APPROACH

American literature has a rich and diverse history, spanning different periods, genres, and literary movements. It reflects the multifaceted nature of American society, its values, ideals, challenges, and achievements. The influence of American literature on world culture cannot be overstated, as it not only expands horizons of knowledge but also prompts deep reflections on the world, human destiny, and the essence of civil society.